

I väntan på ålderdomshemmet?

En kvalitativ studie av äldres boendialternativ i Helsingborgs kommun

Författare: Jill Adolfsson

Handledare: Anders Östnäs

Examinator: Norma Montesino

Program: Socionomprogrammet

Lunds universitet, Campus Helsingborg: Socialhögskolan

C-uppsats

Author: Jill Adolfsson

Supervisor: Anders Östnäs

”Waiting for the nursing home?” - a qualitative study of the elderly living alternatives in Helsingborg’s municipality

Keywords: senior housing, senior, elderly care, safety, loneliness

Abstract

This essay presents a study of the different alternatives concerning ways of living elderly people have in Helsingborg’s municipality. The intention with the essay was to examine the different senior housing alternatives for people that’s not in need of care but needs more than their own home can offer, what the target group is, and why they are needed and also to examine aspects that could work better. Four semi-structured interviews with people that work with the elderly in different ways was completed, which gives the essay several various perspectives. The result of the study shows that Helsingborg’s municipality can offer the elderly several senior housing apartments for people over 70 years of age. The municipality have certain demands concerning the design of the senior housing and if they are met, a subsidy will be given to the housing companies. The need for these types of living alternatives is explained by the fact that elderly people feel more alone and insecure than younger people, and also that they just want to be more comfortable when they grow older.

Förord

Idén till denna uppsats kom efter att jag via min svärmor mött en mycket gammal man som bor i huset mitt över mig. Mannen har levt ensam i 16 år sedan hans fru dog och har inga anhöriga. Han kan sköta sin egen ekonomi, laga mat, handla, städa och sköta sin egen hygien men han hör i princip ingenting och har därför inte kunnat ha kontakt med människor i sin omgivning på länge. Eftersom han inte kunnat använda en telefon då han inte hör vad den andre säger har han inte vetat vart han ska vända sig för att få hjälp med en hörapparat. Efter att ha mött honom började jag fundera på vad det finns för alternativ för äldre, som kan ta hand om sig själva men ändå kanske inte trivs bra hemma i en ensam lägenhet utan någon att fråga. Med denna uppsats har jag kunnat besvara mina frågor och fått en mycket god inblick i Helsingborgs kommuns arbete med äldre, tack vare de fyra personerna som utan att tveka ställde upp på en intervju. Tack så hemskt mycket till er! Jag vill även tacka min handledare Anders Östnäs.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte & Frågeställningar	8
1.3 Begrepp	8
2. Metod	9
2.1 Urval	10
2.2 Etiska överväganden	11
3. Teori	12
3.1 Risksamhället	12
3.2 Konsekvenser av risksamhället	13
4. Insatser Helsingborgs kommun erbjuder	14
4.1 Helsingborgs kommuns boendeinsatser för äldre	14
5. Tidigare forskning	15
5.1 Studie av innovativa boendemodeller för äldre i USA	15
5.2 Otrygghet bland äldre	17
5.3 Ensamhet bland äldre	18
5.4 Jämförande studie av äldres sociala interaktion beroende på boendesituation	19
5.5 Funktionen av en mellanboendeform	20
6. Resultat och analys	20
6.1 De äldres boendealternativ i Helsingborgs kommun	21
6.2 För vilka och hur har behovet av trygghetsbostäder uppkommit?	24
6.3 Vad saknas och vad kan bli bättre i arbetet med trygghetsbostäder?	28
7. Slutdiskussion	30
7.1 Slutsats	30
7.2 Sammanfattning	31
7.3 Förslag på fortsatt forskning	32
Referenslista	33
Bilagor	35
Bilaga 1 Lag och förordning	35
Bilaga 2 Allmännyttan bestämmelser	36
Bilaga 3 Intervjuformulär	38

1. Inledning

Detta avsnitt inleder arbetet med problemformulering, syfte, frågeställningar och begrepp för att ge en förståelse av ämnet och uppsatsens fortsatta innehåll.

1.1 Problemformulering

Mats Thorslund skriver i Socialgerontologi (2002) att studier av äldreomsorgen under 1990-talet har visat att de äldre inom omsorgen blivit allt sjukare och att systemet har fokuserat på de allra mest vårdkrävande. Kommunerna har ifrågasatt sitt ansvar för hemmets vård och koncentrerat sig mer för kroppens omvårdnad. Platserna på särskilda boende fylls av de som är allra sjukast och en förklaring till det är att antalet platser inte följt ökningen av mycket gamla i befolkningen. Den stora ökningen äldre har lett till att de dementa har ökat och för dem är ett särskilt boende det enda alternativet vilket lett till att de upptar stora delar av platserna på särskilda boenden. För de äldre med stora vård- och omsorgsbehov utan demens blir det då svårare att få plats särskilda boenden, och om de väl får en plats är boendet inte optimalt då det delas med dementa personer.

Socialtjänstlagen 4 kap 1 § (Se Bilaga 1) säger att den som själv inte kan tillgodose sina behov har rätt till bistånd men behoven är inte definierade utan kan vara svåra att mäta. Det finns inget tillfredställande sätt att väga ihop behov orsakade av bristande socialt nätverk, nedsatt fysisk och kognitiv förmåga, oro, ensamhet och ångest exempelvis. Biståndsbedömningarna skiljer sig därför mellan individer och kommuner. Författaren nämner att stycket ”om behoven inte kan tillgodoses på annat sätt” i Socialtjänstlagen 4 kap 1 § (Se Bilaga 2) fått större betydelse. Det är svårare att få bistånd om du har personer i din närhet som skulle kunna hjälpa dig. I vissa kommuner kan du få avslag på hemhjälp om du har god ekonomi.

I Sverige har man länge strävat efter att låta äldre människor bo kvar i sitt eget hem så länge som den enskilde vill och kan enligt den så kallade kvarboendepincipen. Det har dock uppmärksammats tendenser till att kvarboendepincipen dragits till sin ytterlighet (SOU 2008).

Giddens (2007) skriver om hur hela världens befolkning blir allt äldre och att utvecklingen antagligen håller i sig. Förändringarna beror på ett antal faktorer såsom dagens matproduktion, sanitära förhållanden samt medicinens och sjukvårdens utveckling. Spädbarnsdödligheten har minskat vilket innebär att fler människor har

möjlighet att uppnå hög ålder. Medellivslängden i antal år har ökat från 34, år 1751 till 78 år 2005 för en man. Medellivslängden har därmed ökat med 44 år på 250 år för en man. Förändringen i livslängd innebär speciella krav för många industrialiserade samhällen och ett sätt att förstå det på är den så kallade beroendekvoten. Med beroendekvot menas å ena sidan förhållandet mellan antalet yngre barn och antalet pensionärer och å andra sidan antalet människor i arbetsför ålder.

Att antalet äldre ökar ställer högre krav på sjukvården och den sociala servicen. Pensionerna måste även betalas ut under längre tid då vi lever allt längre efter pensionen. Förhållandet mellan antalet pensionärer och den arbetsföra befolkningen som betalar ut pensionerna förändras vilket innebär att de tillgängliga resurserna blir allt mindre. Att förändringen går åt detta håll innebär att politikerna måste utforma en politik som håller på lång sikt vilket i vissa länder resulterar i höjd pensionsålder. Systemet vi har idag kommer inte att hålla om 30 år.

Giddens (2007) skriver vidare om orättvisorna bland äldre då han nämner att äldre har det sämre överlag än andra delar av befolkningen. Många får mindre pengar att röra sig med efter pensionering, särskilt kvinnor som i regel haft lägre lön än männen om någon överhuvudtaget. Det är oftast högtbildade män som haft möjlighet att spara under arbetstiden som har det bäst ställt, och de som haft det knapert får ännu mindre när de blir äldre än innan.

Under 2000-talet har många nya typer av mellanboenden börjat växa fram (Abrahamsson, 2009). Mellanboende är det boende som kan finnas tillgängligt efter det ordinarie boendet och innan äldreomsorgen tar vid, för äldre aktiva människor som vill ha ett bekvämt och lättskött boende och även människor som av sociala skäl inte vill bo kvar ensamma i sitt eget boende. Bostadsföretagen ser äldre som en expansiv målgrupp och att allt fler utformar bostäder särskilt anpassade för äldre, ensamstående eller par, utan hemmavarande barn i eller nära pensionsålder.

Dessa boendeformer, ofta kallade seniorbostäder eller 55+-bostäder dök upp i slutet av 1980-talet och då oftast i storstäderna, men i början av 2000-talet började intresset öka även i mindre städer och orter. Kommuner och bostadsföretag har börjat samarbeta för att planera mellanboenden och då i form av trygghetsbostäder. Abrahamsson nämner att det finns flera orsaker till denna förändring och en av dem är den demografiska utvecklingen, det vill säga det ökade antalet äldre.

Statistiska Central Byrån (2009:1) har publicerat en demografisk rapport om förväntad befolkningsstruktur mellan åren 2009-2060 vilken tydligt visar på den ökande mängden äldre i Sverige.

- 1960 var ungefär 1 miljon personer i Sverige över 65 år, sedan slutet av 1980-talet har antalet varit 1,5 miljon, 2018 förväntas antalet vara över 2 miljoner och i slutet av prognosperioden alltså 2060 förväntas antalet vara närmare 2,7 miljoner.
- Den ökande mängden personer i denna ålder beror mycket på att den stora gruppen 40-talister nu uppnår denna ålder, samt den ökade livslängden. Rapporten visar att allt fler i denna yngre pensionärsålder skattar sin hälsa som god och att väldigt få under 80 år är i behov av vård, omsorg och särskilda insatser.

De flesta flyttningar sker i samband med att livet på något sätt förändras då till exempel en partner dör eller att hälsan blir sämre, men äldre är mindre benägna att flytta än yngre människor. De bor gärna kvar i den bostad de investerat tid, pengar och känslor i och ju längre man har bott på en plats, desto mindre benägen är man att flytta. Abrahamsson (2009) presenterar en studie om den förväntade förändringen i beteende bland 40-talisterna då de förväntas vara mer benägna att flytta eftersom de generellt har högre inkomst, utbildning och skilsmässofrekvens än tidigare generationer. Det är också den första gruppen som lämnade föräldrahemmet för att flytta till egen bostad och inte i samband med giftermål. Med detta i åtanke förväntas steget för dessa människor att flytta vara mindre än för tidigare åldersgrupper.

Under senare år har kommuner och bostadsföretag börjat intressera sig för de äldres boendesituation. I många kommuner saknas alternativ till enfamiljshus för dem som vill ha en anpassad och tillgänglig bostad men ändå bo kvar i det lokala bostadsområdet. I andra kommuner med god ekonomi har man börjat bygga bostäder med god tillgänglighet i markplan eller med hiss som hyres- eller bostadsrätter. Det har visat sig att många utav dessa köps eller hyrs av äldre hushåll som söker alternativ till villan eller andra bostäder utan hiss.

År 2000 var antalet registrerade seniorboenden 11 400, 2007 var antalet 28 000 och tendensen visar att de fortsätter öka. Att de ökar beror delvis på den demografiska förändringen men också på att de äldre ställer högre krav på sitt boende.

Det som utmärker seniorboenden är att de är tillgängliga utan biståndsbedömning och att många utav dem som flyttar in är aktiva äldre med ett

engagemang i sitt boende. Graden av service varierar, på vissa ställen finns det anställda värdinnor som ansvarar för att ordna aktiviteter och på andra ställen är detta upp till de boende. På vissa boenden finns det restauranger, frisörer och fotvård kopplat till lokalerna. Det finns även exempel på att grupper av hushåll ”går ihop” för att bygga sitt eget seniorboende liksom helt privata alternativ i form av hyres- eller bostadsbolag i samverkan med bostadsföretag. (ibid.)

Denna uppsats kommer att belysa de äldres villkor i Helsingborg vad gäller boendialternativ. Arbetet fokuserar främst på de alternativ som finns för dem som ännu inte är i behov av den traditionella äldreomsorgen i form av vård.

1.2 Syfte & Frågeställningar

Denna uppsats syftar till att belysa de äldres boendialternativ i Helsingborgs kommun. Följande frågeställningar kommer att avhandlas;

- Vad finns det för boendialternativ för äldre som inte är aktuella inom den kommunala äldreomsorgen?
- För vilka och varför har behovet av trygghetsbostäder uppkommit?
- Vad saknas och vad kan bli bättre med kommunens arbete med trygghetsbostäder?

1.3 Begrepp

I denna uppsats nämns ett flertal begrepp som rör ämnet och här förtydligas dessa. (SOU 2007:103)

- *Senior-* person över 55 år
- *Mellanboende-* boendet efter den ordinarie bostaden och innan äldreomsorgen.
- *Seniorbostäder-* samlingsbegrepp för de ordinära bostäder som kännetecknas av god fysisk tillgänglighet och gemensamma lokaler där de boende uppnått en viss ålder.
- *Trygghetsboende-* en form av bostäder för personer över 70 år som känner sig oroliga och otrygga, där det finns tillgång till gemensamma utrymmen, mycket god fysisk tillgänglighet samt värdinna/ servicepersonal.

- *Vård- och omsorgsboende* för dem som har behov av omfattande vård och omsorg även kallad särskilda boendeformer vilka omfattas av Socialtjänstlagen och krav på beviljat bistånd.

2. Metod

I detta kapitel presenteras metoden och en diskussion kring denna, motivering av urval samt etiska överväganden för att ge läsaren en bild av hur denna uppsats har vuxit fram.

Denna uppsats är en kvalitativ studie av den situation som råder i Helsingborgs kommun idag vad gäller äldre och deras boendialternativ som bygger på intervjuer och dokumentanalys. Den kvalitativa metoden passar den studie där forskaren vill förstå en värld med de handlingar och strukturer den innebär genom att observera och intervjua dem som är insatta (Aspers, 2007. Sid. 30-31). De problem som är förknippade med den kvalitativa metoden är svårigheten att uppnå reliabilitet då urvalet är mindre jämfört med den kvantitativa metoden där fler personer tillfrågas för att kunna få ett statistiskt material där hypoteser kan förkastas. För att få så hög reliabilitet som möjligt i denna uppsats har jag vänt mig till personer med helt olika perspektiv vilka gett mig en mångsidig bild av ämnet. Ett annat problem med den kvalitativa studien kan vara att man använder sig av statistik som skapats genom andra kvantitativa undersökningar, men kanske har en helt annan kärna i det de undersöker vilket innebär att det jag ämnar undersöka inte överensstämmer med det den statistiken visar vilket ger en låg validitet. För att uppnå hög validitet har jag använt mig av källor och statistik som är objektiva eller belyser det ämne jag undersöker. (Aspers, 2007)

Metoden för informationsinsamling inför denna uppsats bestod av ett flertal semistrukturerade intervjuer (May, 2001. Sid 148-153), samt dokumentanalys. Semistrukturerade intervjuer är en blandning av den fokuserade och den strukturerade intervjun i den bemärkelsen att man använder tekniker från båda dessa intervjuformer. Den strukturerade intervjumetoden är förknippad med surveyundersökningar i vilka ett visst antal standardiserade frågor ställs till de intervjuade utan möjlighet att utveckla för att enkelt kunna jämföra svar. Den fokuserade intervjun är snarare ett fritt

informellt samtal där man utgår från frågor men där den intervjuade kan tala fritt. I den semistrukturerade intervjuformen utgår man ifrån ett visst antal specificerade frågor men intervjuaren har möjlighet att få mer informativa svar genom att utveckla och förtydliga de svar som ges.

Anledningen till att jag valde den semistrukturerade intervjuformen är för att jag ville få svar på vissa frågor som var nödvändiga för att kunna skriva detta arbete men ändå vill få tillgång till de tillfrågades egna tankar och föreställningar då jag förutsatte att de besitter betydligt större kunskap om ämnet än jag. Fördelarna med den semistrukturerade intervjun är att jag fick möjlighet att ta del av kunskap som jag kanske inte ens visste fanns, det vill säga att jag fick svar på frågor som jag inte ställde på grund av min lilla förförståelse av ämnet. Möjligheten att ta del av mycket ny information blir större med den valda metoden. Nackdelarna med metodvalet kan vara att det är svårt att analysera materialet för att få en översiktlig helhetsbild av ämnet. Dokumentanalysens fördelar är att jag själv kunde välja material som var granskat och anses trovärdigt vilket andra kan återgå till och få samma svar men svårigheten i det kan bestå av att kritiskt granska materialet och hitta eventuella brister. Exempelvis kan en politisk text vara färgad av partiåsikter, en forskare kan vara på uppdrag av en organisation med ett särskilt intresse i frågan.

Med dokument avses rapporter baserade på officiell statistik, protokoll och rapporter från riksdag och regering, promemorior, debatter, utredningar, direktiv och även romaner, böcker samt muntliga historier. För att kunna studera dessa dokument behöver man ta hänsyn till relevans, omfattning och samband (May, 2001. Sid 212-238).

2.1 Urval

Jag har valt att begränsa denna studie till Helsingborgs kommun eftersom jag vet att de rent praktiska aspekterna av det jag studerar varierar mycket mellan kommunerna. Jag kommer dock i min dokumentanalys även använda mig av exempel och information från andra kommuner, och då främst i Skåne, för att enklare kunna få en överblick av ämnet.

Inledningsvis tänkte jag fokusera på alla typer av seniorboende men insåg snart att det jag finner intressant är de typer av boenden som riktar sig till de som har ett behov av ett annat boende än det ordinarie, det vill säga trygghetsbostäder. Det

finns privata alternativ för dem över 55 år men de riktar sig till en annan målgrupp än den jag avser undersöka. Därför ligger fokus i denna uppsats på trygghetsbostäder.

Jag har genomfört fyra intervjuer med personer som är insatta i arbetet med äldre och bostäder i Helsingborg. Jag valde att inte intervjua äldre eftersom jag i detta arbete har valt att undersöka boendialternativen utifrån vad som finns och vilken målgrupp de riktar sig till, och jag anser att det hade krävts många intervjuer med äldre för att få en representativ bild av behovet. Utifrån media och intervjupersonerna har jag förstått att behovet finns och valt att utgå från det i frågeställningar kring hur behoven tillgodoses.

Intervjupersonerna hittade jag genom att via Helsingborgs kommuns hemsida undersöka på vilket sätt kommunen arbetar med äldre och vilka olika instanser som gör vad. Utifrån det hittade jag namnen på de fyra intervjupersonerna som alla gärna ställde upp vilka var;

Värdinna: En person som arbetar på ett privat seniorboende som hyr ut bostäder till personer över 55 år.

Strategisk utvecklare: En person som arbetar inom en av kommunens förvaltningar med bland annat utvecklandet av bostäder och nya lösningar för äldre.

Politiker: En politiker som aktivt arbetar med äldre frågor inom kommunen och har varit en av dem som från början varit med och utvecklat de alternativ som finns för äldre idag.

Socialsekreterare: En socialsekreterare inom Helsingborgs kommun som arbetar mycket med äldre och under flera år har sett de förändringar som skett och vilka behov som finns bland de äldre.

I presentationen av resultatet kommer dessa intervjupersoner endast att benämnas utifrån deras yrkesroll som markerats kursiv ovan.

2.2 Etiska överväganden

Frågan jag avser undersöka rör sig snarare på ett samhällsövergripande plan än ett individuellt vilket innebär att jag i min avhandling inte kommer att möta direkt utsatta personer. Ämnet är inte heller enligt mig av en känslig natur utan handlar om huruvida det finns tillfredställande boendialternativ för äldre. De känsliga frågorna i detta arbete såsom ensamhet och otrygghet kommer att redogöras för baserat på tidigare forskning.

I intervjusituationen tog jag hänsyn till de fyra forskningsetiska principerna (Vetenskapsrådet, 2002); öppenhetskravet, självbestämmandekravet, konfidentialitetskravet samt autonomikravet, genom att öppet visa vad jag avsåg undersöka samt genom att be om samtycke till att publicera materialet, jag lät den intervjuade själv bestämma på vilka villkor denne deltog i intervjun, jag skyddar personens identitet i största möjliga mån, och jag använder mig av det insamlade materialet till denna uppsats och inte i andra sammanhang.

3. Teori

I detta kapitel presenteras den teori som kommer att användas för att analysera det insamlade materialet i analysdelen. Teorin som används är Ulrich Becks teori om risksamhället.

3.1 Risksamhället

Ulrich Beck (2005) menar med sin teori om risksamhället att vi rör oss in i en fas han kallar ”den andra moderniteten” som innebär att de moderna institutionerna blir globala, samtidigt som traditioner och seder får mindre betydelse. Det gamla industriella samhället försvinner och ersätts av ett risksamhälle, med vilket han menar ett samhälle som har hantering av risker som främsta egenskap. Dagens samhälle är inte mer riskfyllt än tidigare men riskerna har förändrats. Riskerna kommer inte längre från naturens faror utan från den sociala och teknologiska utvecklingen. Den teknologiska utvecklingen har exempelvis gett oss risker som de genmanipulerad mat eventuellt kan medföra. Terrorism, radioaktiva utsläpp och miljöförstöring är risker som påverkar alla oavsett klass, ålder och etnicitet. Äktenskapet är inte längre den trygga grund det en gång varit då skilsmässorna ökar och därmed ökar även risken för att bli ensam.

Politikerna och invånarna måste för att skydda sig från alla risker komma på nya sätt att leva. Samhället utformas för att invånarna ska kunna undvika risker. Riskerna idag är inte synliga utan ligger i det dolda och kommer från moderniseringens och teknologins framfart. Förr var riskerna synliga och kunde vara sjukdomar som berodde på sanitära problem, nu är det omöjligt att se riskerna då de endast ligger som ett hot i bakgrunden. Industrisamhället när sig på de risker och hot det skapat, då behov uppstår i risker och måste tillfredställas vilket skapar nya marknader.

Vi handlar idag för att förhindra, mildra och vidta åtgärder mot morgondagens och kommande dagars problem och kriser – eller för att inte göra det. (Beck, 2005. s. 48)

Beck nämner något han kallar latent hot med vilket menas de hot och risker som inte är synliga men ändå ligger i bakgrunden som något odefinierbart. Han menar att dessa osynliga hot nu blir synliga, den latent fasen är över. Miljöhotets konsekvenser blir allt tydligare, giftskandaler, utsläpp med mera. Slutet på den latent fasen har enligt Beck (2005) två sidor; själva risken och människornas varseblivning av den. Det är svårt att veta om riskerna omkring oss ökat eller om vi bara blivit mer medvetna om dem.

Att medvetenheten ökar innebär att behoven av nya lösningar ökar vilket ger företag en möjlighet att tjäna pengar. Att marknadsföra hoten blir därmed lönsamt. Marknaden kan manipulera risker och skapa nya risker för att kunna sälja det människorna behöver.

3.2 Konsekvenser av risksamhället

Ulrich Beck (2005) skriver om risksamhällets tendens att invånarna söker sätt att leva för att klara sig undan hot och risker. Att ständigt omgärdas av farligheter som är svåra att identifiera och se kan leda till att man börjar se vissa grupper av människor som syndabockar och därmed risker. Det kan vara kriminella, unga, arbetslösa, invandrare eller andra som då blir synonyma med hot. För att komma undan dessa risker kan en lösning vara att stänga in sig i ett så kallat ”gated community” vilka inte är vanliga i Sverige men i många andra länder.

En studie kallad ”Gated Communities as Exemplars of ‘Forting Up’ Practices in a Risk Society” (Dupuis & Thorns, 2008) har undersökt uppkomsten av gated communities och ställt sig frågande till det faktum att dessa ökar på Nya Zeeland där studien är genomförd, då riskerna tycks vara mindre där än i de flesta andra länder. Svaren på varför varierar beroende på valt perspektiv; ser man individen som en självständig varelse med egna fria val, eller som manipulerade av bostadsföretag som förstärker bilden av riskerna för att öka intäkterna. Det tycks vara så att människor blivit påverkade av omvärldens risker, tappat förtroendet för staten och därför känner sig tvingade att ”stänga in sig” och skydda sig mot hoten utifrån.

Dessa samhällen finns ofta till för dem med pengar och konsekvensen blir att de rika segregeras från de fattiga.

Det ämne detta arbete avhandlar rör de äldres förutsättningar vad gäller boende i Helsingborg, och de äldre är en grupp människor som i hög grad påverkas av samhällets syn på risker och hot. Offentliga organisationer och kommuner samarbetar för att skapa en tryggare tillvaro för äldre genom att uppmuntra bostadsbolagen att bygga särskilda bostäder för dem. Dessa bostäder ska förutom att erbjuda gemensamma sällskapsutrymmen, möjlighet att äta gemensamma måltider, en trygghetsvärdinna och tillgängliga bostäder, även erbjuda en miljö där äldre känner sig trygga.

4. Insatser Helsingborgs kommun erbjuder

Nedan presenteras de insatser för äldre Helsingborgs kommun erbjuder.

4.1 Helsingborgs kommuns boendeinsatser för äldre

Detta avsnitt redogör för de insatser Helsingborgs Kommun kan tillgodose de äldre med enligt Socialtjänstlagen (se Bilaga 1). Följande information är hämtad från Helsingborgs kommuns hemsida under fliken ”omsorg om äldre” .

I en broschyr från Vård- och omsorgsförvaltningen i Helsingborgs kommun, kallad ”Vårdboende” (www.helsingborg.se) står att den som har så omfattande behov av vård, omsorg och service att denne inte kan bo kvar i sin nuvarande bostad, kan ansöka om att flytta till ett vårdboende. I Helsingborg finns runt 20 vårdboende med personal tillgänglig dygnet runt. Dessa boenden består antingen av ett antal lägenheter eller skilda rum och för att få hyra någon av dessa måste det beviljas efter särskild prövning. Beviljandet av detta sker av en biståndshandläggare inom Vård- och omsorgsförvaltningen.

Väl på vårdboendet får man hjälp med personlig omsorg och vård utifrån behov, städning, hjälp med tvätt samt en kontaktperson till vilken man kan vända sig särskilt med frågor, synpunkter och önskemål. På boendet finns det tillgång till gemensamma ytor samt varierande aktiviteter.

För dem som vill bo kvar hemma men ändå är i behov av stöd och service finns det hemservice (städning och tvätt med mera), omsorg (hjälp med personlig hygien, måltider, stöd till aktiviteter, tillsynsbesök samt dagverksamhet), trygghetslarm och korttidsvård vilket kräver ett beslut om bistånd fattat av en

biståndshandläggare. Är man i behov av hemsjukvård får man ta kontakt med legitimerad sjukvårdspersonal som bedömer om behov finns.

5. Tidigare forskning

Detta kapitel presenterar tidigare forskning som rör seniorbostäder samt ensamhet och otrygghet bland äldre. Inledningsvis presenteras en artikel från USA som har en annan form av boende för seniorer än dem vi har i Sverige.

5.1 Studie av innovativa boendemodeller för äldre i USA

En artikel skriven av Ann Bookman "Innovative models of aging in place: Transforming our communities for an aging population" (2008) presenterar nytänkande inom olika boendeformer för äldre i USA samt en diskussion kring framtidens behov av nya lösningar då de äldre blir allt fler. Artikeln resonerar kring hur samhället ska kunna se sina äldre som en resurs och inte en belastning.

Inledningsvis presenterar hon liknande siffror som nämnts tidigare i detta arbete angående västvärldens ökade livslängd. Att människor blir äldre, friskare och lever många år efter pensionen är mycket glädjande men hon nämner då vikten av samhällsliga förändringar för att kunna tillgodose de allt ökande behoven. Det är främst tre problemområden hon ser vilka är; ökande sjukvårdskostnader, en minskande arbetsför befolkning att bidra till bland annat pensionsutbetalningar samt en brist på både betalda och obetalda vårdgivare. USA:s skattesystem och sjukvårdssystem ser annorlunda ut än i Sverige men dessa problem borde rimligtvis kunna diskuteras även i Sverige. Farhågorna i USA är att de äldre i framtiden riskerar att få leva länge med mycket lite pengar till att betala de ökande sjukvårdskostnaderna samt ökad belastning på anhöriga till äldre som kanske måste bidra med pengar.

Att när man pensioneras ha 20-30 år kvar att leva är kanske inte enbart positivt då inte alla vet vad de ska göra under dessa år och har kanske inte tillräckliga ekonomiska resurser för att uppfylla de drömmar de har. För vissa innebär dessa år en tid av resande, golfspelande, konstkurser och annat men för vissa blir de år av långtidssjukdom, fattigdom och social isolering. Äldre är inte en homogen grupp utan har olika förutsättningar, viljor och drömmar, vissa äldre vill klara sig själva och bo kvar hemma så länge som möjligt och andra vill kanske flytta till en tryggare bostad nära till andra äldre. Utmaningen är att kunna tillgodose de äldre med tillräckliga alternativ så att de faktiskt har ett val. (Bookman, 2008)

En ny utveckling har visat sig i många länder skriver Bookman, då man nu kan se en förändrad syn på pension och äldre i den bemärkelsen att pensionen inte behöver innebära att man från en dag till en annan blir en passiv del av samhället och så småningom en belastning. Många års arbete försvinner inte utan människor kan fortfarande vara en resurs och deras kunskap kan användas till mycket produktivt inom till exempel välgörenhet. Man börjar hitta nya sätt att ta tillvara på de äldres kunskap för dem som vill. Uppbyggandet av nya bostäder för de äldre är ett exempel i vilket fall de äldres kunskap och erfarenhet är fullständigt optimal. Alla länder har dock inte kommit så långt i denna process ännu.

Artikeln presenterar olika typer av boenden i USA som finns för äldre och de är; att åldras i det egna hemmet med hemsjukvård liksom vi har i Sverige, områden med hög koncentration av äldre där man försöker erbjuda service, närhet till andra äldre och till tjänster äldre kan efterfråga kallade NORC-SSPs, ”villages” där de boende betalar för sitt medlemskap och erbjuds tillgänglighet till sociala och kulturella aktiviteter vilket bör vara USAs motsvarighet på Sveriges privata seniorboenden eller 55+boenden, samt boende på Universitetscampus där de äldre har tillgång till universitetets kurser. Skillnaden mellan att åldras i hemmet och de övriga alternativen är att de äldre inte längre ses som endast mottagare av vård och service utan som aktiva konsumenter som själva deltar i verksamheter, organiserar och även hjälper andra.

Bookman (2008) nämner ett projekt kallat ”Neighbor to Neighbor” som skapats av boenden på ett NORC-SSP vilket innebär att de äldre hjälper varandra med det de kan. Det kan vara städning, tvättning, matlagning, handling, eller att köra till läkaren. Detta genomförs med tanken att ”jag gör detta för dig nu utan andra förväntningar än att någon annan hjälper mig när jag behöver det”. Varje person tillfrågas om vad de behöver hjälp med och vad de kan hjälpa till med och alla medlemmar i ”Neighbor to Neighbor” tilldelas en person de är ansvarig för, detta kallas för ”buddy system”. Detta system har möjliggjort för människor att stanna längre i sitt eget boende istället för att flytta till vårdboende.

En annan viktig del i arbetet med äldre inom NORC-SSP har varit att inkludera alla även dem som kanske inte kan språket och detta har man försökt åstadkomma genom att erbjuda språkkurser, tolkar och kontaktförmedling till organiserade grupper som kan hjälpa dem, från respektive land.

Ett annat exempel Bookman nämner är hur det på ett annat NORC-SSP uppkommit nya tjänster som erbjuds de äldre då man sett behov för dem som är mycket svaga, exempelvis synundersökningar i hemmet, matlagningskurser i byggnaden för dem med diabetes samt möjlighet för de äldre att få hembesök av en farmaceut för att diskutera mediciner. Att de äldre har tillgång till dessa tjänster kan innebära att de äldre klarar sig längre hemma och slipper att flytta in på vårdboenden.

Inom en ”village” har man skapat ett användarvänligt stängt nätverk för de boende vilket ger dem möjlighet att enkelt kommunicera med varandra genom att sända e-post, dela varandras kalendrar för att enkelt planera utflykter, videotelefona, dela fotografier, musik, böcker samt skriva personliga memoarer och dela med dem andra. De boenden berättar att detta är utmärkt då någon tillfälligt ligger hemma och är sjuk och för dem som är svaga och i hemmet mycket då nätverket minskar känslan av isolering. Nätverket har även använts till att skapa intressegrupper för till exempel singlar, resesugna, filmintresserade, grupper för dem som vill rekommendera restauranger med mera. De boende erbjuds rabatterade datakurser för att kunna delta i nätverket. (ibid)

Ett resonemang Bookman för är kring ledarskap och deltagande; är de äldre klienter eller deltagare? I vissa av de ”villages” hon studerat är de äldre själva initiativtagare till och styrande av boendet vilket skapat stort engagemang samt en stark känsla av tillhörighet bland de aktiva medlemmarna. Inom NORC-SSP som kan ses som USA:s motsvarighet till Sveriges trygghetsboende är det professionella äldrearbetare som styr verksamheten och Bookman ställer sig frågan huruvida de kan skapa ledarskapscapacitet bland de äldre eller om detta bäst sker när de äldre själva startat och drivit boendet.

Det artikelförfattaren efterfrågar i framtiden är mer forskning inom området, bättre samarbete mellan olika länder samt en förändrad syn på äldre och åldrande.

5.2 Otrygghet bland äldre

En av anledningarna till att äldre känner ett behov av att flytta till ett mellanboende kan vara otrygghet, därför presenteras här resultatet av en trygghetsundersökning. Brottsförebyggande rådet genomförde en Nationell Trygghetsundersökning (2010:02) i vilken de undersökte människors känsla av utsatthet, trygghet och förtroende. Undersökningen redogör för procentuell andel människor som känner sig otrygga beroende på kön, ålder och geografisk tillhörighet.

Resultatet visar att det i större utsträckning är kvinnor än män som känner sig otrygga och en större andel äldre än yngre. I åldersgruppen 65-74 svarade 9 % att de känner sig ganska eller mycket otrygga, och 12 % av dem undviker att gå ut på grund av otrygghet. I åldersgruppen 74-79 var det 10 % som svarade att de känner sig ganska eller mycket otrygga och 20 % som undviker att gå ut på grund av otrygghet. För att sätta något i relation till dessa siffror kan nämnas att endast 4 % av personer i åldersgruppen 45-54 undviker att gå ut på grund av otrygghet.

5.3 Ensamhet bland äldre

Ytterligare en orsak till behovet av mellanboenden kan vara känslor av ensamhet bland äldre. I boken *Socialgerontologi* (2002. Sid 146-163) har Lars Andersson skrivit ett kapitel om ensamhet och sociala relationer i vilket han inledningsvis diskuterar begreppen ensam, ensamhet och ensamstående. Dessa begrepp, skriver han, används ofta synonymt trots att de egentligen beskriver olika saker. Att vara ensam kan betyda att man är fysiskt ensam, ensamstående är ett civilstånd och ensamhet är känslan eller upplevelsen en människa har. Att vara ensam kan betyda att man tillfälligtvis är socialt isolerad men enligt forskning Andersson (2002) nämner är den verkliga ensamheten den som skapar hjälplöshet och ångest.

Vidare skriver Andersson om tillvägagångssätt i mätning av ensamhet och nämner svårigheten att förlita sig på det material som uppkommer genom diverse mätningar. Detta delvis på grund av att kvinnor ofta säger sig vara mer ensamma än männen vilket kan ha bakomliggande orsaker såsom att kvinnor sägs ha bättre kontakt med sina känslor och att det inte är manligt att erkänna känslor av ensamhet. Andersson nämner att man i undersökningar inte kunnat se några stora variationer i känslor av ensamhet i förhållande till ålder vilket även bekräftas i en studie genomförd av Lars Tornstam, Mina Rydell, Ida Vik och Elin Öberg (2010). Denna studie har jämfört känslor av ensamhet 1985 och 2008 i Sverige vilken visade att det är de yngre som i större utsträckning än äldre känner sig ensamma men det bör nämnas att den äldsta åldersgruppen i studien var 65-79 år.

En annan studie av äldres levnadsförhållanden (Nordenmark, 2006) har fått ett annat resultat då den visade att äldre känner sig betydligt mer ensamma än de yngre men deras studie hade även med respondenter över 85 år vilka kände sig mest ensamma av alla åldersgrupper. 5 % av de över 85 år kände sig nästan alltid ensamma

jämfört med 1 % i resterande åldersgrupper. 7 % av dem över 85 år kände sig ofta ensamma och 3 % av dem mellan 75-84 år.

5.4 Jämförande studie av äldres sociala interaktion beroende på boendesituation

Eftersom studier nämnda ovan ger en bild av att äldre oftare än andra känner sig ensamma och otrygga presenteras i följande avsnitt en artikel från Australien publicerad i "The Haworth Press" vid namn "Age-segregated Housing and friendship Interaction for Older People" (Davidsson, Brooke & Kendig, 2000). Artikelns författare har genomfört en jämförande studie av social interaktion hos äldre boende i en form av seniorboende respektive boende i privat bostad. 78 äldre personer har ställt upp i undersökningen och de har fått svara på frågor om deras vänskapliga förhållanden vilket har ställts mot variabler som kön, ålder, klass, etnicitet med mera. Resultaten visar att det är betydligt större risk att bli socialt isolerad i sitt eget boende än på ett seniorboende.

Mängden och kvaliteten på det sociala umgänget bland äldre är förknippat med lycka, välbefinnande och hälsa och författarna nämner att de flesta studier runt detta gjorts i relation till anhöriga. Dock har forskare upptäckt att de vänskapliga relationerna är mer troliga att innehålla gemensamma intressen och ömsesidigt stöd och att vänskapen därför kan vara viktigare än familjeband för de äldres välbefinnande. Det har visat sig att sannolikheten för socialt umgänge bland äldre är större om fler i samma ålder befinner sig fysiskt nära. Därför är sannolikheten för nära sociala band stor i områden eller hus med många i samma åldersgrupp.

Det har dock visat sig att den sociala interaktionen inte behöver bli större för alla i ett seniorboende utan att detta varierar beroende på individuella och sociala egenskaper såsom ålder, inkomst, kön, hälsa, civilstånd och etnicitet. Studier artikelförfattarna nämner har visat att ju mer sårbar en person är desto mer påverkar det den sociala interaktionen. Ålderdom och vad det kan innebära; dålig hälsa, låg socioekonomisk status och änkestånd kan medföra betydande begränsningar av möjligheter till social interaktion. Vänskapskretsen minskar desto äldre personer blir då fler går bort och det har också visat sig att män som blir änklingar löper större risk än kvinnor som blir änkor att tappa kontakt med sitt nätverk. Närhet till andra äldre anses ha störst positiv påverkan för dessa sårbara äldre. Dålig fysisk rörlighet, låg inkomst och ensamboende sägs vara grunden för sårbarhet bland äldre och man har

kunnat visa att undermålig fysisk hälsa är relaterat till social isolering från vänner och familj. (ibid.)

Resultatet från studien visar att de yngre äldres, alltså de mellan 65-74 år, sociala interaktion inte påverkas lika mycket av boendesituation som för dem över 75 år. De över 75 år löpte dock mycket större risk för social isolering om de bodde i privat bostad då det var tre gånger troligare att ha nära vänskapsband om de bodde i seniorboende. Slutsatsen av studien var att seniorboenden har stor inverkan på sociala aktiviteter och därmed livskvalitet och speciellt då boendet är tillgängligt för sårbara individer (ibid.)

5.5 Funktionen av en mellanboendeform

Abrahamsson (2009) nämner en studie av inflyttare i ett nytt seniorboende i hyresrätt i vilken man konstaterat att det är viktigt för de inflyttande att det är just ett kategoriboende. Mycket på grund av att man vill veta vilka ens grannar kommer att vara, vilket skapar trygghet och förväntningar på att det blir ett tryggt och lugnt boende.

En annan viktig funktion med seniorboenden är den sociala. Äldreboendedelegationen nämner enligt Abrahamsson (2009) att det finns många äldre som känner sig som fångar i sitt hem utan möjlighet att kunna röra sig fritt och ett seniorboende kan avhjälpa denna känsla. I ett kategoriboende finner man personer i samma situation och ett nytt socialt nätverk kan skapas där man hjälper och stöttar varandra.

För kommunens del kan det löna sig att äldre flyttar in på trygghetsboende då de lämnar plats åt andra som kanske har ett större behov av deras bostad. Att äldre flyttar till ett boende med god tillgänglighet gör även att de kan klara sig längre hemma med hemtjänst utan att behöva flytta in på särskilda boenden. (ibid.)

6. Resultat och analys

I detta kapitel presenteras den insamlade empirin och analyseras utifrån tidigare nämnda teoretiska begrepp samt den tidigare forskningen. Empirin har insamlats genom fyra semistrukturerade intervjuer med personer insatta i ämnet och presenteras utifrån de tre frågeställningarna som teman.

6.1 De äldres boendevalternativ i Helsingborgs kommun

Under intervjuerna har det framkommit att de boenderelaterade insatser för äldre som kommunen ansvarar för är hemvård, hemservice, särskilda boenden och även hjälpmedel såsom larm och annat som kan få människor att känna sig tryggare i sina hem. De äldre har med hjälp av dessa hjälpmedel kunnat bo kvar i sitt ordinarie boende mycket länge och många behöver aldrig flytta in på vårdboende. För dem som inte finner sitt ordinarie boende tillfredställande men ändå är friska och relativt pigga, ökar tillgången till trygghetsbostäder inom kommunen. Kommunen har inga egna trygghetsbostäder men ger subventioner till de fastighetsföretag som kan erbjuda dem. Det finns vissa privata företag och kooperativ som startat upp så kallade seniorboenden där målgruppen är människor över 55 år och ofta finns det en övre åldersgräns och krav på att människor är friska och pigga. Dessa har kommunen ingen inblandning i och de är ofta dyra och väldigt påkostade.

Kraven kommunen ställer på trygghetsboenden för att de ska få subventioner enligt den strategiska utvecklingen är att det ska finnas gemensamhetsutrymmen, möjlighet att äta mat tillsammans, en trygghetsvärd samt god fysisk tillgänglighet. En trygghetsvärd är en person på boendet som samordnar aktiviteter, har övergripande ansvar för ruljansen på boendet, har kontakt med de boende och finns där för samtal, råd och stöd. För dem som är i behov av hemtjänst eller hemvård fungerar det på samma sätt som om de bodde kvar hemma i sitt ordinarie boende. I Helsingborg finns än så länge endast trygghetsbostäder i hyresrättsform och på alla utom ett som är privat, utgår hyresnivån från allmännyttan (Se Bilaga 2).

För att få flytta in i en trygghetsbostad krävs det att man är över 70 år men i övrigt gäller samma villkor som för vilken annan hyresrätt som helst. Det är alltså inte biståndsprovat till skillnad från kommunens vårdboende. Socialsekreteraren nämnde att många äldre fortfarande har bilden kvar av äldreomsorgen som det var förr när det kallades äldreboende.

*Äldreboende kallades det förr och då var det inte lika mycket inriktning på vård och demens som det är nu, man kunde sitta och umgås och pyssla och sådär. De som flyttar in nu är väldigt sjuka och hemvården kan ju i princip göra allting åt folk i hemmet. Hjälpmedel är lätt att få.
(Socialsekreterare)*

Där hade man möjlighet att pyssla, umgås och få en trevlig tillvaro men respondenten nämner att det idag är förändrat. Människor bor kvar hemma allt längre då

hjälpmedlen blivit mycket bättre och man kunnat göra de ordinarie bostäderna allt tryggare, så de som väl kommer in på ett vårdboende är ofta väldigt sjuka.

År 2010 fanns det 220 trygghetslägenheter i Helsingborgs kommun och målet är att de ska bli fler enligt den strategiska utvecklar. Några utav fastighetsföretagen utvecklar trygghetslägenheter av befintliga lägenheter genom att erbjuda de som inte tillhör målgruppen men bor i det hus de omvandlar, en ny bostad i ett annat hus.

Dessa bostäder ligger på ett flertal platser i Helsingborgs stad.

Under intervjun med den strategiska utvecklar fick jag ta del av en undersökning respondenten nyligen genomfört där de äldres egna åsikter kom fram. I undersökningen framgick att en majoritet av de tillfrågade ansåg att trygghetsbostäder bör finnas i olika upplåtelseformer och då hyresrätter, bostadsrätter, små radhus, ägarlägenheter och kooperativ. Det hade varit intressant med livsstilsboende där olika boenden har olika inriktningar såsom friskvård, kultur med mera. Att boenden har stora tekniska möjligheter och följer med i den tekniska utvecklingen var också viktigt. Här nämns även vikten av ett gemensamt kösystem och bostäder insprängda i de befintliga bostadsområdena på fler ställen så att man kan stanna i sin vanliga miljö, det ska finnas tillgång till fin utemiljö, balkong, nära till service och tjänster, möjlighet till gemensamma måltider, gemensamma aktiviteter, möjlighet att gemensamt laga mat, bra tvättmöjligheter samt en rimlig hyresnivå, gärna boenden utomlands, barn och djur i lokalerna, närhet till träffpunkt samt att man ska bli bättre på att ta vara på de äldres kunskap.

Att ta vara på de äldres kunskap och erfarenhet i planerandet av bostäder för äldre var en viktig aspekt i artikeln skriven av Ann Bookman (2008) vilken presenterades i den tidigare forskningen. Under intervjuerna har det inte framgått om äldre personer deltar i planerandet av de trygghetsbostäder som finns i Helsingborg, däremot var den strategiska utvecklar engagerad i att undersöka huruvida de äldre trivs på boendena, samt genom den undersökning som snabbt presenterats ovan ta del av de äldres tankar, önskningar och drömmar om ett boende. De innovativa idéer Bookman presenterar bör kanske hållas i åtanke vad gäller brukarmedverkan då hon nämner att de delaktiga äldre personerna upplevt stort engagemang och delaktighet i gemenskap med andra. Att använda sig av de äldres kunskap och erfarenhet bör vara till glädje för alla inblandade.

Under intervjun med värdinnan gavs en inblick i hur verksamheten på ett trygghetsboende/seniorboende fungerar. Som nämnt tidigare får alla över 55 år flytta

in på boendet, men medelåldern är ungefär 85 år. De bostäder som hyrs ut till personer över 70 år räknas som trygghetsbostäder och det är den kommunen som subventionerar och ställer krav på. Hyran är dyr då boendet är privat och håller en mycket hög standard.

...vi har många ansökningar men alla blir inte godkända. Kommunen borde anordna på ett billigare sätt, för många blir väldigt ledsna som skulle vilja ha servicen nära och tryggheten som inte blir godkända. Har man ingen bra pension eller hus man kan sälja kan man ju inte bo här, många äldre har ju inte det. Många som flyttat hit har flyttat för att det finns matsal och restaurang, vi har fika varje dag. Och som vill ha den här sociala biten, det är inte så roligt att det kommer hem en liten låda om man inte själv kan laga mat och så går dem och så sitter man där ensam. Vi har många anhöriga som har sagt att mor och far blivit tio år yngre sen de flyttade hit. (Värdinna)

Värdinnan nämner dock att många äldre har sålt sina hus och lägenheter för att kunna flytta vilket gett dem pengar nog att bo där, även om det kan inge en känsla av en sista anhalt då de investerade pengarna rullar iväg. Värdinnan beskriver boendet som ett lägenhetshotell där alla faciliteter och tjänster finns men varje boende tar eget ansvar för sig och sitt.

Jag brukar beskriva det som ett lägenhetshotell, där har man reception, man har sin egen lägenhet och olika aktiviteter där nere, man är med på det man vill och det man inte vill är man inte med på. Men vi tvingar aldrig någon till någonting, att man ska känna att du måste göra det och du måste göra det, man bor som i en vanlig lägenhet och så finns vi till för trygghet och sociala tillvaro. (Värdinna)

Värdinnan är där dagtid och finns till för dem som vill prata, anordnar aktiviteter och har kontakt med de boende regelbundet. Det finns matsal, stora gemensamma utrymmen med soffor och bord där det finns möjlighet att se på TV, pyssla, spela spel, umgås, läsa med mera. Värdinnan nämner att många anhöriga sagt att deras mor eller far blivit tio år yngre sedan de flyttade in och att de flesta flyttar dit då de söker den sociala gemenskapen, de gemensamma måltiderna och närheten till servicetjänster såsom fotvård, frisör, vårdcentral med mera.

6.2 För vilka och hur har behovet av trygghetsbostäder uppkommit?

En fråga som respondenterna fick svara på var hur de trodde att behovet av trygghetsbostäder har uppkommit och förutom att äldre känner sig ensamma och otrygga, kunde vissa av dem även se förändringar som skett i omsorgen om äldre. Som nämnt i tidigare stycke berättade socialsekreteraren att de äldre förr kunde flytta in på äldreboende även utan att vara väldigt sjuka. De kunde få en plats för att de var ensamma exempelvis, men idag kan de flesta behov tillfredställas i hemmet och det har ansetts eftersträvansvärt enligt kvarboendepincipen som nämnts i inledningen, vilken innebär att den äldre ska ha möjlighet att bo kvar hemma så länge denne vill och kan.

...upp till en viss gräns, det är jobbigt att flytta men när man blir ensam och gammal vill man ofta gärna flytta vidare och önskar då att det fanns kvar äldreboende. (Socialsekreterare)

Så svarar socialsekreteraren på frågan om huruvida de äldre hon möter vill bo kvar hemma så länge som möjligt. För dessa är trygghetsboende en lösning och kommunen uppmuntrar skapandet av dessa bostäder då de ser ett behov bland äldre och eftersom de äldre kanske kan bo längre i en trygghetsbostad än i sina ordinarie boende, blir denna lösning billig. Bostadsbolagen ser de äldre som en ny expansiv målgrupp och för dem kan det bli lönsamt att utveckla bostäder för dem då de får subventioner för dessa.

Vid alla fyra intervjuer tillfrågades respondenterna om de hade någon bild av vilka som var intresserade av att flytta till trygghetsbostäder och varför. Detta kunde de endast spekulera i men det framgick ändå att de flesta som flyttar in är personer en bra bit över 70 år, ensamstående, ensamma personer som känner sig otrygga hemma och saknar en social gemenskap. Socialsekreteraren nämnde att många äldre sitter hemma i sina lägenheter och känner sig väldigt ensamma men vågar inte ta kontakt med grannar och andra äldre i huset då de är rädda för att störa eller vara till besvär. Den strategiska utvecklaren svarar så här på frågan om varför äldre vill flytta till trygghetsbostäder.

...det beror på att man blir äldre och att man känner sig otryggare men därmed inte har så stort vårdbehov egentligen utan mer det här att har man hunnit bli en bit över 80 så har mycket av det nätverk man haft försvunnit. Att hitta ett nytt nätverk är inte så himla enkelt, då vill man söka sig till något annat där man känner att man har någon som bryr sig och någon som ser en. Jag tror att det är jätteviktigt att de möjligheterna

finns antingen om det är trygghetsboende eller att vi utvecklar mötesplatser som ser lite olika ut, kopplade till livsstil som kultur eller friskvård (Strategisk utvecklare)

Att många äldre känner sig ensamma bekräftas av den undersökning som presenteras i den tidigare forskningen genomförd av Nordenmark (2006). Vårdinnan nämner ensamheten och otryggheten som de största anledningarna till att de äldre flyttar in.

Det har ju blivit så att vi vände oss till 55+ från början men många har flyttat hit då ensamheten varit för stor. Tryggheten, man läser om att folk tränger sig in i lägenheterna, här har man ju lite mer trygghet. Här är ju hela tiden någon du kan prata med. Och du kommer ju inte in på vårdboende för att du är ensam, då måste du ju vara väldigt sjuk. (Vårdinna)

Enligt Beck (2005) skapar rädslan för faror, hot och risker möjligheter för nya marknader att växa fram. Respondenten ovan nämner att många äldre läser i tidningarna om hur det blir allt vanligare med åldringsrån. Fall där personer låtsas vara någon annan för att ges en möjlighet att tränga sig in hos de äldre och råna dem. För att skydda sig från detta finns det exempelvis speciella säkerhetsdörrar man kan köpa och trygghetslägenheter att flytta in i. Respondenterna nämner dock även ensamheten som en lika viktig faktor i behovet av en trygghetsbostad.

Den goda tillgängligheten i trygghetslägenheterna skapar en annan sorts trygghet. Beck (2005) skriver att vi människor handlar idag för att mildra eller förhindra de kriser och eventuella problem som kan komma. Att besluta sig för att flytta in i en trygghetsbostad kan anses vara en konsekvens av en rädsla för att en dag inte klara sig själv. Trygghetsbostäderna utformas för att de äldre ska kunna klara sig i bostaden även med funktionsnedsättningar.

På det seniorboende jag besökte som tog emot personer över 55 år, var medelåldern ungefär 85 år bland de boende vilket enligt vårdinnan var en anledning till att få yngre äldre intresserade sig för boendet då de kände sig för unga.

Att de äldre känner sig unga länge var något flera av respondenterna talade om. Personer över 80 år erbjuds att få ett förebyggande hembesök, om de vill, under vilket de blir informerade om vad Helsingborgs kommun kan erbjuda för insatser såsom träffpunkter, trygghetslarm, daglig verksamhet, hemvård, vårdboende,

trygghetsbostäder med mera. Den strategiska utvecklaren berättade att endast cirka 40 % av de tillfrågade tackade ja till hembesöket då många säger att ”nej så gammal är jag inte”.

Alla fyra intervjupersonerna tror att intresset är så stort för trygghetsbostäder på grund av; möjligheten att kunna äta gemensamma och väl tillagade måltider, det sociala umgänget och tryggheten. På ett trygghetsboende kan man möta andra likasinnade i de gemensamma lokalerna, man har en värdinna som finns där om man behöver hjälp och ofta nära till servicetjänster såsom frisör, fotvård, mataffär med mera. Vårdinnan nämnde att många förlorar delar av sitt nätverk när de blir äldre och det kan vara svårt att skapa nya kontakter när man bor hemma i sitt ordinarie boende, men behovet av kontakt med andra försvinner inte.

I den tidigare forskningen presenterades en artikel skriven av Davidsson, Brooke och Kendig (2000) som jämfört social interaktion beroende på boendesituation bland äldre. Deras studie visade att de vänskapliga relationerna kan vara viktigare än relationen till anhöriga då de oftare har gemensamma intressen och liknande livssituation. Sannolikheten för vänskapliga relationer är större om man som äldre bor nära andra äldre och dessa relationer är betydande för äldres hälsa och välmående. Att bo kvar hemma i sitt gamla hem en bit bort från vänner och anhöriga när man börjar bli fysiskt svag kan öka risken för social isolering och det visade sig vara störst risk för dem över 75.

Ulrich Beck (2005) menade med sin teori om risksamhället att vi människor av rädsla för de risker och hot som samhället utgör, skapar egna samhällen för att stänga ute riskerna. Dessa samhällen som även nämns i artikeln skriven av Bookman (2008) är vanliga i många länder, exempelvis USA och Nya Zeeland, och kallas för ”gated communities” eller ”villages”. För att ha råd att bo i dessa krävs ofta att man har mycket pengar då de är dyra vilket även verkar gälla privata seniorbostäder i Sverige. Dessa inreds ofta exklusivt och ett krav för att man ska få bo där är att man är över en viss ålder, i Sverige är denna ålder satt till 55 år.

...ja och vi måste hitta fler alternativ, i Lund har dem ett helt bostadsområde som fungerar som trygghetsboende, där måste man sätta upp sig i kö som ung, det är väldigt eftertraktat. Men jag blir lite rädd när man skapar ett helt bostadsområde med en viss grupp människor. Jag är emot segregationen, de äldre blir inte vana vid barn till exempel, de yngre träffar inte de äldre. (Politiker)

Politikern berättar här om hennes åsikt kring dessa segregerade områden för äldre vilka skulle kunna liknas vid ”gated communities”. Att segregera äldre från yngre där de inte träffar barn eller ungdomar skulle enligt Becks teori om risksamhället (2005) kunna leda till ytterligare rädsla för det okända hotet utifrån. De trygghetsbostäder som idag finns för äldre skulle enligt den undersökning den strategiska utvecklaren genomfört, gärna få finnas insprängda i de vanliga bostadsområdena. De äldre säger även enligt den undersökningen att de gärna vill ha djur och barn i anslutning till lokalerna. Vad de däremot söker enligt respondenterna som alla fyra är mycket positiva till trygghetsbostäder, är en gemenskap för att slippa vara ensamma.

Att flytta är för många äldre en mycket svår process nämnde politikern, då många bott länge i sina bostäder och har minnen och starka känslor förknippat med sitt boende. Att bestämma sig för att flytta kan ta lång tid och det är för många rent praktiskt en svårighet om de inte har anhöriga som kan hjälpa till. En annan aspekt som nämndes av politikern är att många äldre under lång tid bott i eget hus eller bostadsrätt utan lån och därför är vana vid låga månadskostnader. Trygghetsbostäderna i Helsingborg är än så länge hyresrätter vilket innebär att månadskostnaden kanske blir högre än vad de äldre är vana vid.

...hyrorna sätts enligt allmännyttans nivå men äldre är vana vid att ha väldigt låga kostnader eftersom de sällan har lån kvar på hus så därför anser de ofta att kostnaden är för hög. (Socialsekreterare)

...problemet med trygghetsboenden, det är ju att det för dyrt att bygga nytt. Boende som redan finns, lägenheter som redan finns och flerfamiljshus kan man ju ganska lätt omforma till trygghetsboende, men där bor ju också andra som inte ingår i ålderskategorin. Och nybygge kan man ju göra men tyvärr blir det för dyrt för de äldre vill inte flytta dit, många äldre bor i hus eller lägenheter som de köpte för ett par tusen för så många år sen att de inte har en krona i lån. Och när man då ska betala en hyra som är standard så tycker de att den bostadskostnaden blir alldeles för hög för dem därför att de har bott billigt hemma. (politiker)

Många vill av flera skäl inte flytta förrän de absolut måste och idag finns det möjlighet att bo hemma i sitt ordinarie hem fram till slutet tack vare hjälpmedel,

hemvården med mera. Trygghetsbostäder är inte något för alla äldre men politikern nämner ett ökande intresse.

Som presenterat i inledningen förväntas det enligt Abrahamsson (2009) av 40-talisterna en förändring vad gäller flyttningsmönster. För många yngre äldre är det inte en lika stor händelse i livet att flytta. Man har redan flyttat flera gånger under sitt liv och huset man bott i under många år känns kanske som en belastning snarare än en trygghet. Den strategiska utvecklaren nämnde att hon märkt att fler yngre äldre strax över 70 år börjar intressera sig för trygghetsbostäder. Friska och pigga par flyttar in i trygghetslägenheter, inte för att de känner sig ensamma och otrygga men för att de vill ha ett lättskött och tillgängligt boende som de kan ha under lång tid framöver. Ett hus måste man kanske flytta ifrån på grund av trappor och trösklar utan att för den sakens skull vara i behov av vård, men tanken med trygghetsbostäder är att de ska fungera långsiktigt.

6.3 Vad saknas och vad kan bli bättre i arbetet med trygghetsbostäder?

Alla respondenterna var överens om att utvecklingen går åt rätt håll vad gäller trygghetsbostäder men att några saker behöver bli bättre eller tydligare och det alla nämnde var kösystemet, att det måste bli fler bostäder och fler upplåtelseformer. Idag har bostadsbolagen sin egen kö och vissa av dem saknar en särskild kö för trygghetsbostäder och förutsätter att de över 70 år står i kö till trygghetsbostäderna. Respondenterna efterfrågar en gemensam kö till alla trygghetsbostäder där de köande har rätt att tacka nej till en bostad utan att förlora sin plats i kön, för att kunna välja var de vill bo.

...dem flesta tycker alltså att man ska ha en gemensam kö sen är det också några som tycker att man ska ha en kö där man kan ange vad man är intresserad av alltså livsstilsboende kanske ett med kulturinriktning eller friskvårdinriktning. (Strategisk utvecklare)

En annan aspekt som togs upp under en intervju var trygghetsvårdinnans roll då den idag enligt den strategiska utvecklaren är otydlig. Rollen som värd/ värdinna är komplex då denne kan möta väldigt många olika situationer och problem som måste kunna hanteras. Det är bostadsbolagen som ansvarar för att anställa värdinnorna och därför varierar värdinnans utbildning och kompetens mycket mellan de olika boendena. För att göra rollen tydligare har respondenten arbetat med att kunna

erbjuda trygghetsvårdarna en introduktion där de får ett koncept i vilket det ingår kommunikation, föreläsning om demens och stroke, kontakt med personer som arbetar frivilligt samt en genomgång av vad det finns för tekniska hjälpmedel.

Politikern, den strategiska utvecklaren och socialsekreteraren nämnde livsstilsboende som ett för äldre attraktivt alternativ och det framgick även i den undersökning jag fick ta del av hos den strategiska utvecklaren att det är något de äldre efterfrågar. Det skulle kunna gå till så att de olika trygghetsboendena valde en inriktning exempelvis kultur eller friskvård som de äldre sedan kan söka sig till efter intresse. Socialsekreteraren tror att få äldre som bott hela sina liv på landsbygden vill flytta in till ett boende i tätbebyggelsen men skulle hellre haft ett trygghetsboende ute på landsbygden i närheten av djur och natur.

...det klart att för dem som bor på landsbygden och har bott där hela sitt liv känns det kanske inte så kul att behöva flytta in till stan, dit åker man ju bara när man har ärende(.....)för dem hade det nog känts bättre att få flytta till ett trygghetsboende på landet. (Socialsekreterare)

Under intervjun med socialsekreteraren framkom det att maten till de äldre som bor på landsbygden är ett problem då de förväntas klara sig på endast Findus frysätter. Till dem som bor i tätbebyggda områden kör privata företag ut nylagad mat men för dem lönar det sig inte att köra ut på landsbygden och hemtjänsten kan inte göra det på grund av regelverket som säger att maten måste hålla en viss temperatur. Detta ansåg respondenten var en bidragande orsak till att de kanske måste flytta till ett vårdboende tidigare än vad de annars hade behövt.

Problemet med att bygga trygghetsbostäder på landsbygden är att det är bostadsbolagen och inte kommunen som bestämmer var dessa boenden ska byggas. För dem är det svårt att starta nybyggnationer då de bostäderna blir dyrare och det passar inte de äldre enligt politikern.

Idag omvandlar bostadsbolagen befintliga bostäder till trygghetsbostäder genom att erbjuda andra bostäder till dem som bor i byggnaden utan att tillhöra målgruppen. Det är inte säkert att alla är intresserade av att flytta och därför är detta en process som tar lång tid enligt politiken och den strategiska utvecklaren.

På frågan om respondenterna anser att Socialtjänstlagen 5 kap 4-6 § (Se Bilaga 1) uppfylls svarade politikern, den strategiska utvecklaren och socialsekreteraren som fick frågan, ja med förbehållet att den sociala biten fortfarande

är lite problematisk. Detta då många äldre bor långt ifrån en träffpunkt och därför kan ha svårt att ta sig dit.

...på sätt och vis men det är ju också, det här med daglig samvaro och aktiviteter, vi har en väldigt bra verksamhet vad gäller träffpunkter men det är ju inte alla som har en träffpunkt runt hörnan. Det finns fortfarande områden som har lite långt till en träffpunkt för det är där man lätt kan få den sociala samvaron med andra om man bor kvar hemma. (politiker)

7. Slutdiskussion

Slutdiskussionen innehåller en slutsats, sammanfattning av uppsatsen med svar på frågeställningarna utifrån föregående kapitel samt förslag på fortsatt forskning.

7.1 Slutsats

Som framfört i inledningen och i resultatet, har en utveckling skett sedan 1990-talet vad gäller bostäder för äldre. Tidigare kunde de äldre flytta in på ett äldreboende även innan de blev mycket sjuka, för att de var ensamma eller otrygga. De behov man kan få tillfredsställda i hemmet har blivit flera och idag behöver väldigt få någonsin flytta in på ett särskilt boende. Det har blivit lättare att få hjälpmedel och avancerad medicinsk vård kan utföras i hemmet vilket för många äldre säkerligen är positivt. Långt ifrån alla vill flytta från sitt boende de haft under många år. Det har dock visat sig att många äldre faktiskt vill flytta till ett boende där de kan uppleva gemenskap med andra och trygghet, som är lättskött i närheten av service. För dessa byggs trygghetsbostäderna. Ett problem med dessa bostäder är att de drivs av bostadsbolag och inte av kommunerna vilket gör att det inte är en rättighet för alla att få flytta in. Som situationen ser ut idag är hyrorna lite dyrare än vad de äldre är beredda att betala, även om de sätts enligt allmännyttan, då många äldre levde mycket billigt i sina tidigare bostäder. I arbetet med uppsatsen har det varit svårt att få besked om hur långa köerna faktiskt är till trygghetsbostäderna då systemet, som nämnt tidigare, för köerna är svåröverskådligt. Men det kan anses vara allmänt känt att det i regel inte är helt lätt att få en hyresrätt, förutsättningarna är kanske inte heller de samma för alla.

Becks (2005) teori om risksamhället ger en bild av ett samhälle som är på väg att karaktäriseras av riskhantering, att vi i största möjliga mån försöker skärma oss

från hoten och riskerna utifrån. En konsekvens av detta kan bli att människor tenderar att ”stänga in sig” och ett sätt att göra det på är att flytta till ett stängt område eller gated community som det kallas. Att människor stänger in sig i stängda områden är en utveckling politikern inte vill se i Sverige, då hon anser det vara negativt att äldre segregeras från yngre. Det kan skapa andra former av motsättningar och förstärka rädslan och otryggheten för det som finns utanför. Den strategiska utvecklaren nämnde att de äldre efterfrågar trygghetsbostäder insprängda i de vanliga bostadsområdena för att de ska kunna bo kvar i sin kända miljö.

7.2 Sammanfattning

Syftet med uppsatsen var att belysa de boendalternativ som finns för äldre i Helsingborgs kommun som ännu inte är aktuella för äldreomsorgen. Det arbetet har sökt svar på är vilka boendalternativ det finns för äldre, för vilka och hur behovet av trygghetsbostäder, samt vad som kan bli bättre i arbetet med trygghetsbostäder. För att kunna besvara dessa frågor har fyra intervjuer genomförts med personer insatta i arbetet med äldre på olika sätt. I den tidigare forskningen presenterades undersökningar som visar att äldre i större mån än yngre känner sig otrygga och ensamma. Två artiklar presenterades varav en jämfört den sociala interaktionen beroende på boendesituation (Davidson, Brooke & Kendig, 2000). Studien visade att de äldre som bor i seniorbostäder har större sannolikhet att ha nära vänskapsrelationer än dem som bodde i sin ordinarie bostad. Den andra artikeln (Bookman, 2008) förespråkade ett synsätt som ser äldre som deltagare istället för klienter och att man i arbetet med äldre ska ta vara på de äldres kunskap.

Resultatet av intervjuerna visar att Helsingborgs kommun kan erbjuda särskilda boenden, hemvård, trygghetslarm med mera. De alternativ som finns för den som vill flytta från sitt ordinarie boende men inte är aktuell för äldreomsorgen är trygghetsbostäder och seniorboenden. Kommunen subventionerar byggandet av trygghetsbostäder om de uppfyller de krav som finns på gemensamhetsutrymmen, möjlighet att äta gemensamma måltider, trygghetsvärdinna samt god tillgänglighet. Kommunerna har kontroll och ställer krav på standard och säkerhet för de äldre i ett steg att utforma samhället för att göra det tryggare, för att undvika de risker och hot som finns för de äldre. Seniorbostäder har kommunen ingen inblandning i utan de fungerar som vanliga bostadsrätter eller hyresrätter med skillnaden att de bara är till för dem över 55 år och att de har god tillgänglighet.

Utifrån den tidigare forskningen och intervjuresultatet kan slutsatsen dras att trygghetsbostäder finns till för de äldre som känner sig ensamma och otrygga och vill kunna leva i gemenskap med andra. Tillgängligheten på trygghetsboendena ökar möjligheterna för de äldre att ta del av aktiviteter och själva röra sig fritt.

Det som kan bli bättre i arbetet med trygghetsbostäder är kösystemet till trygghetsbostäderna, trygghetsvärdinnans roll, det behövs fler trygghetsbostäder samt fler upplåtelseformer då det idag endast finns hyresrätter. Utifrån den tidigare forskningen anser jag att man i arbetet med äldre kan hämta inspiration från de boendemodeller som finns i USA som förespråkar brukarmedverkan, att se de äldre som deltagare snarare än mottagare. Tekniken skulle också kunna utvecklas då det är något de äldre själva efterfrågat.

7.3 Förslag på fortsatt forskning

I arbetet med denna uppsats önskade jag att det hade funnits mer forskning om friska äldre då nästan all forskning i Sverige om äldre handlade om dem inom äldreomsorgen. Att bli äldre innebär ofta att man tappar delar av sitt sociala nätverk och att man kanske inte har samma möjlighet att röra sig ute i samhället, men för den sakens skull är man inte i behov av biståndsbeviljade insatser. Däremot har man kanske andra behov vilka jag hade önskat mer forskning om.

Bookman (2008) önskade mer av denna typ av forskning samt att västlänterna skulle bli bättre på att lära av varandra då situationen vad gäller ökade andelen äldre ser ungefär lika ut i västlänterna.

Referenslista

Abramsson, Marianne (2009). Mellanboendeformer för äldre [Elektronisk resurs] : av intresse såväl för de äldre som för bostadsföretagen. *Åldrande, åldersordning, ålderism*. s. 138-156. Tillgänglig på Internet: <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:354678/FULLTEXT01>

Andersson, L. (2002). *Socialgerontologi*. L. Andersson (red) Lund: Studentlitteratur

Aspers, P. (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. (1. uppl.) Malmö: Liber.

Beck, U. (2005) *Risksamhället - på väg mot en annan modernitet*. Uddevalla: Daidalos

Bookman, A (2008). Innovative models of aging in place: Transforming our communities for an aging population, *Community, Work & Family*, 11, 4, pp. 419-438, SocINDEX with Full Text, EBSCOhost, viewed 12 January 2011.

Brå, (2010: 2). *NTU 2009 Om utsatthet, trygghet och förtroende*. Stockholm

Davidson, S. Brooke, E., & Kendig, H. (2000). Age-Segregated Housing and Friendship Interaction for Older People. *Journal of Housing for the Elderly*, 14(1/2), 123. Retrieved from SocINDEX with Full Text database.

Dupuis, A. & Thorns, D. (2008) *Gated Communities as Exemplars of 'Forting Up' Practices in a Risk Society*, *Urban Policy and Research*, 26: 2, 145 — 157

Giddens, A. (2007) *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur

Helsingborgs Kommun, Omsorg om äldre

<http://www.helsingborg.se/templates/SubMain.aspx?id=526&epslanguage=SV>

Hämtad 2010-11-04, 15:23.

Karlsson, L. (2007). *Psykologins grunder*. Lund: Studentlitteratur.

May, T. (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Nordenmark, M. (2006) Sociala relationer och upplevelse av ensamhet. *Äldres levnadsförhållanden - arbete, ekonomi och sociala nätverk 1980-2003*. Stockholm: SCB

Socialtjänstlagen

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2001:453#K4>

Hämtad 2010-11-04

Statens Offentliga Utredningar (SOU 2007:103) *Bo för att leva- seniorbostäder och trygghetsbostäder*. Stockholm: Fritze

Statens Offentliga Utredningar (SOU 2008:113) *Bo bra hela livet*. Stockholm Fritze

Statistiska Centralbyrån, (2009:1). *Sveriges framtida befolkning 2009-2060*.

Thorslund, M. (2002) Dagens och morgondagens vård och omsorg - om gapet mellan behov och resurser. *Socialgerontologi*. L, Andersson (red) Lund: Studentlitteratur

Tornstam, L. (1999). Transcendence in Later Life. *Generations*, 23(4), 10. Retrieved from SocINDEX with Full Text database.

Tornstam, L. Rydell, M. Vik, I. Öberg, E. (2010) *Ensamheten i Sverige 1985-2008*. Uppsala: Sociologiska Institutionen

Vetenskapsrådet 2002: *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet

Tillgänglig på Internet: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf

Bilagor

Bilaga 1 Lag och förordning

Socialtjänstlagen: Kapitel 5. Särskilda bestämmelser för olika grupper

Äldre

4 §/Upphör att gälla U:2011-01-01/ Socialnämnden skall verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

4 §/Träder i kraft I:2011-01-01/ Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund). Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Lag (2010:427).

5 §/Upphör att gälla U:2011-01-01/ Socialnämnden skall verka för att äldre människor får goda bostäder och skall ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

Kommunen skall inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

5 §/Träder i kraft I:2011-01-01/ Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges. Lag (2010:427).

6 § Socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område.

Kommunen ska planera sina insatser för äldre. I planeringen ska kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer.

Kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli eller samiska där detta behövs i omvårdnaden om äldre människor. Lag (2009:726).

Förordning 2009: 1250

1 § En kommun får inrätta och utan föregående behovsprövning enligt 4 kap. 1 § och 5 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) tillhandahålla trygghetsbostäder till äldre människor som till följd av hög ålder upplever otrygghet och/eller social isolering i sitt ordinära boende.

2 § Med trygghetsbostad avses en hyresrätt som förutom att ge hyresgästen möjlighet till ett självständigt liv i sin lägenhet även ger denne tillgång till en gemensamhetslokal, personal som en gemensam resurs för social samvaro och aktiviteter samt trygghetslarm. Det ska finnas möjlighet till gemensamma måltider.

3 § Trygghetsbostaden bör utformas med hög tillgänglighet och användbarhet för

boende med funktionsnedsättningar.

4 § Det ankommer på kommunen att bestämma vilka villkor som ska gälla i kommunen för att få tillgång till en trygghetsbostad samt hur bostäderna ska förmedlas.

5 § Denna lag inskränker inte de skyldigheter som kommunen har enligt socialtjänstlagen (2001:453).

Denna lag trädde i kraft den 1 januari 2010.

Bilaga 2 Allmännyttan bestämmelser

1 kap. Allmännyttiga bostadsföretag

Inledande bestämmelser

1 § Med allmännyttigt bostadsföretag avses i denna lag ett aktiebolag, en ekonomisk förening eller en stiftelse som

1. drivs utan vinstsyfte,
2. i sin verksamhet huvudsakligen förvaltar fastigheter i vilka bostadslägenheter upplåts med hyresrätt och
3. är godkänt som allmännyttigt bostadsföretag.

Villkoret i första stycket 1 hindrar inte att ett aktiebolag eller en ekonomisk förening lämnar skälig utdelning på den del av aktiekapitalet eller inbetalda medlemsinsatser som ägaren skjutit till kontant. Regeringen lämnar närmare föreskrifter om högsta tillåtna utdelning.

Villkoret i första stycket 3 gäller inte i fråga om kommunala bostadsföretag.

2 § Med kommunalt bostadsföretag avses i denna lag ett allmännyttigt bostadsföretag som en kommun har det bestämmande inflytandet över.

Med bestämmande inflytande avses att kommunen

1. äger aktier i ett aktiebolag eller andelar i en ekonomisk förening med mer än hälften av samtliga röster i bolaget eller föreningen och också förfogar över så många röster, eller
2. har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i styrelsen för en stiftelse med egen förvaltning eller är förvaltare i en stiftelse med anknuten förvaltning.

Vid tillämpning av andra stycket 1 och 2 skall det inflytande som utövas av ett företag över vilket kommunen bestämmer på det sätt som anges i nämnda punkter anses utövat av kommunen.

3 § Ett allmännyttigt bostadsföretag skall sträva efter att erbjuda hyresgästerna möjlighet till boendeflytt och inflyttande i företaget.

4 § Ett allmännyttigt bostadsföretag skall skriftligen varje år till länsstyrelsen lämna uppgift om beslutad utdelning och hur denna beräknats.

Godkännande som allmännyttigt bostadsföretag

5 § Ett aktiebolag, en ekonomisk förening eller en stiftelse får efter ansökan godkännas som allmännyttigt bostadsföretag, om företaget uppfyller de förutsättningar som anges i 1 § första stycket 1 och 2.

6 § Ett godkännande som allmännyttigt bostadsföretag skall återkallas om företaget ansöker om detta eller om företaget inte längre uppfyller förutsättningarna för godkännande som anges i 1 § första stycket 1 och 2.

7 § Frågor om godkännande och återkallelse av godkännande som allmännyttigt bostadsföretag enligt denna lag prövas av länsstyrelsen.

Länsstyrelsens beslut får överklagas hos Boverket. Boverkets beslut får inte överklagas.

Bilaga 3 Intervjuformulär Intervju socialsekreterare

- Vad finns det för boendialternativ för den som inte platsar inom den kommunala äldreomsorgen?
Vad innebär ditt arbete?
Vilka olika typer av bostäder kan Helsingborgs kommun erbjuda seniorer?
Anser du att alternativen är tillräckliga?
Upplever du att äldre oftast vill bo kvar hemma så länge som möjligt?

Är det en rättighet att få en alternativ bostad och vems ansvar är det?

Enligt Socialtjänstlagen 5 kap 4§ och 5 § som träder i kraft i januari 2011, står det att

/ Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Lag (2010:427).

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges. Lag (2010:427).

Tycker du att detta uppfylls?

Vad hade du velat ändra?

Är möjligheten till att få en plats på ett seniorboende beroende av personens ekonomi?

- För vem och varför finns det mellanboendeformer?
Vem tror du är den typiske personen som är i behov av en mellanboendeform?

Anser du att detta behov ökar i kommunen och i så fall varför?

Vad tror du att de som vill ha ett alternativt boende söker som de inte kan få tillgodosett i sin ordinarie bostad?

Tror du att det finns många äldre i kommunen som mår dåligt över sin boendesituation?

Kommer du i kontakt med många som du upplever att du inte har möjlighet att hjälpa?

Upplever du att intresset bland äldre är stort för mellanboendeformer?

Vad tror du om att erbjuda livsstilsboende?

Intervju strategisk planerare

- Vad finns det för boendialternativ för den som inte platsar inom den kommunala äldreomsorgen?
Vad innebär ditt arbete?
Vilka olika typer av bostäder kan Helsingborgs kommun erbjuda seniorer?
Anser du att alternativen är tillräckliga?
Arbetar kommunen aktivt för att skapa nya alternativ?
- Är det en rättighet att få en alternativ bostad och vems ansvar är det?
Enligt Socialtjänstlagen 5 kap 4§ och 5 § som träder i kraft i januari 2011, står det att

/ Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Lag (2010:427).

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges. Lag (2010:427).

Tycker du att detta uppfylls?

Vem är ansvarig för att äldre ska få ett tillfredställande boende och hur bestäms vad som är det?

Hur bra anser du att Helsingborgs kommuns alternativ till äldre är i förhållande till andra kommuner?

Vad hade du velat ändra?

Är möjligheten till att få en plats på ett seniorboende beroende av personens ekonomi?

- För vem och varför finns det mellanboendeformer?
Vem tror du är den typiske personen som är i behov av en mellanboendeform?

Anser du att detta behov ökar i kommunen och i så fall varför?

För vilken åldersgrupp tror du att behovet är störst?

Vad tror du att de som vill ha ett alternativt boende söker som de inte kan få tillgodosett i sin ordinarie bostad?

Tror du att det finns många äldre i kommunen som mår dåligt över sin boendesituation?

Intervjuformulär politiker

- Vad finns det för boendialternativ för den som inte platsar inom den kommunala äldreomsorgen?
Vad innebär ditt arbete?
Anser du att boendialternativen för äldre är tillräckliga?
Arbetar kommunen aktivt för att skapa nya alternativ?
Är trygghetsbostäder en prioriterad fråga inom politiken?
- Är det en rättighet att få en alternativ och vems ansvar är det?
Enligt Socialtjänstlagen 5 kap 4§ och 5 § som träder i kraft i januari 2011, står det att

/ Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Lag (2010:427).

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges. Lag (2010:427).

Tycker du att detta uppfylls?

Hur bra anser du att Helsingborgs kommuns alternativ till äldre är i förhållande till andra kommuner?

Vad hade du velat ändra?

Är det en rättighet att få en trygghetsbostad anser du?

Äldredelegationens rapport 2008 Bo bra hela livet, hur anser du att den har förändrat arbetet med trygghetsbostäder inom kommunen?

- För vem och varför finns det mellanboendeformer?
Vem tror du är den typiske personer är som är i behov av en alternativ bostad?
Anser du att detta behov ökar i kommunen och i så fall varför?

Vad tror du att de som vill ha ett alternativt boende söker som de inte kan få tillgodosett i sin ordinarie bostad?

Tror du att äldre känner sig allt mer otrygga i sina hem?

Vad beror det på i så fall?

Finns det fler faktorer än de äldres välmående som spelar in i byggandet av fler trygghetsbostäder? (exempelvis: fler bostäder till de övriga)

Intervjuformulär värdinna

- Vad finns det för boendialternativ för den som inte platsar inom den kommunala äldreomsorgen?

Vad är detta för typ av boende?

Vad krävs för att komma in här?

Vad är grundtanken bakom detta boende?

Vad är skillnaden mellan detta och äldrevården?

Ser du problem med äldre som inte riktigt platsar någonstans men ändå inte lever tillfredsställande hemma?

Är det en rättighet att få en alternativ bostad och vems ansvar är det?

Är det långa köer, vem går först?

Hur mycket kostar det?

På vilket sätt är kommunen en del av denna verksamhet, eller är det helt privat?

Vem ansvarar för att detta sköts som det ska?

Anser du att det borde vara en rättighet?

- För vem och varför finns det mellanboendeformer?

Vem är den typiske boende som ni har här?

Vad är det bästa med att bo på detta ställe?

Hur ser dagarna ut rent praktiskt?

Verkar de boenden trivas bra?

Vad är det som blir tillgodosett här och inte i de äldres ordinarie bostäder?